

Eosdem etiam Nonnus, in Dionysiaca lib. 5, venuste nominat *expulsi sive tucis, praecones tucios*, sine voce clamoros, qui, dum silent, loquantur, qui, foras emittentes, intimum tamen ad pietatis et virtutum omnium interfectionem funditur. *Omne quod est in mundo concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vita*, 1 Joan. 2, 16. Hinc illa insidiosa infanda et salutis proditrices, quas appellat *seductiones oculorum* D. Augustinus, lib. 10 Confessionum, cap. 54, de quibus felicissime superatis adorea nobilis et triumpho gloriosus epinicia Deo canit, et in futurum illius opem presidiumque implorat: *Recito seductionibus oculorum, ne implicentur pedes mei quibus ingredior viam tuam, et erigo ad te invisibiles oculos, ut tu cecillas de laqueo pedes meos*.

Expertus vim illius pestis propheta Regius in sacris hymnis consimili devotio precatur: *Averte oculos meos ne videant vanitatem*, Psal. 118, 37. Ubi S. Hilarius divine: « Orat, inquit, averti animi et corporis oculos, eos scilicet qui in theatralibus ludis captivi incubant, eos qui vestium pretia mirantur, eos quos auri splendor et gemmarum varietas occupat, etc. » Hæc enim omnia, quæ in mundo blandiuntur, propheta pius tuius vanitatis nomine intelligit, pro quæ dixit Chaldeus Paraphrastes *mendaciam*, quod sint plenissima inanitatis, cum tamen beatissimam sortem et choragium liquidarum voluptatum præ se ferre videantur. Ah his ergo sanctus David orat oculos averti suos, et potentissime à Deo serocari, ne pelliceant ad immoderatam cupiditatem, ne in fraudem scelerisque inducant. Et alio in loco beatum illum prædicat, qui non respicit in vanitates et in insanias falsas, Psal. 59, 5. Dixit falsas, hoc est, mendaces, ut vertit S. Augustinus & Septuaginta, qui ponit *λογισμὸν ψευδῆς insanias mendaces*. D. Hieronymus eleganter ex Hebræo reddit *pompam mendacii*. Nam verè, ut antea inuebamus, pompa omnis et pellicens illa pereuntium rerum felicitas velut arte prestigiarum illudit oculis pernicioso mendacii genere, animique appetitionem inanem dimittit, ut beatissimi iure videantur, qui avertunt oculos, ne ruant in eandem insaniam, quæ nulli bracteato mendacio illi baebantur. Itaque Asterius Amasæ Pontifex in homilia de Vilicio ait illos olumbandos esse parpeltamate, ut ego interpretor, manu prudentie texto et elaborate: nam de curâ loquens oculorum, si qui forte se luminibus obijciat, quod perniciem anime atque dampnum adferre possit: Fuge, inquit, prætercurte, *καὶ ἐκπίπτεισθε οὐκὸν ἀνάμνησιν, velumque, ne videant, obductio*. Hæc et plura similia adferri possent ad declarandum multiplex periculum, quod in vitam salutemque importaretur, ni aspectum summâ diligentia, curâ et sollicitudine moderemur: siquidem nullus est patior aditus quam per oculos ad nequiam et libidinem intronitendam. Oculi sine dubio sunt non modò *portæ solis*, ut aiebat olim Pythagoras, verum etiam amoris introitus, per quem in intimi se animi arcum insinuat. Est enim amor *ἀγαπή* sive *argento viro* persimilis, qui rimas vel minutissimas liquido modo subeat.

276

Hinc *ἀγάπη*, id est, amor, ut Plato monet in Cratylo, dictus fuit à sapientibus, quòd *ἀγαπᾷ, in animos influit*: patere oculi non possunt, quin subito ingreditur. Quòd refertur aliorum quoque sententia, qui *ἐστὶν*, hoc est, *amare*, dictum aint ab *ἀγάπη*, à *videndo*: que non magis sono vocis quam ipsa re similia sunt; cum naturale sit omnibus, ut qui vident formosum quiddam et concinnum, eo ipso ad amandum incitentur, et qui amant, avidissime cupiant rem amatam pervidere.

Stat ergo amor dolose in insidiis, et in ipsis, dicam, palpebris nidulatur, ut cum lumina aperta senserit, in arcem ipsius castimonie et pudoris violentus invadat. Post videre est continuò exoriri hinc inde symplegadas inter se concurrentes, duo castella in adversis amantium oculis edificata; hinc inde amores è pupillis armatos ignea tela jaculari, quorum flamma sit *ἀδύνατος*, omni melleo et igne Græco potentior ad inflammandum. Incredibile dictu est, quam subito uno ex visu et conjecta oculorum, ut tenui è scintilla, magnum erumpat incendium, quod vix ullus imber lacrymarum et momentis rationis contentio restinguat. Ut vidit, inquit ille, ut perii. Aspicere prope est uri et perire. Et tanta est amoris impotentia insanusque furor, ut perire delectet, atque in suis contagione immori. Quam ob causam meo iudicio vates, celi oraculo et divino spiritu afflatus, *insanam concupiscentiam oculorum* nuncupavit, Ezech. 23, 16. Hinc obsceni motus libidinis, hinc maculatus pudicitie candor, hinc corporis turpitudine, hinc veneratè insidia, hinc thori geniales pollutæ, hinc stupra adulteriarque gignuntur. Itaque S. Chrysostomus ait oculum non coortum, quo quis malè utatur, fieri sæpè *παύλας*, *παύλας*, *παύλας*, adulteri conciliatorem. Quemadmodum longè ante gravissimus Tertullianus, lib. de Cultu feminarum, cap. 2, decorem muliebrem eleganter *invitatorum libidinis* appellaverat. Et eadem mente sanctus Basilus, excellentis et divine vite magnus auctor, in libro de Virginitate ait continentium veluti quendam esse tactum, qui titillet et voluptatem incendat, illamque adeo esse *παραπλησίον καὶ παρανοήτορον, ducem pravum et primum*, ut ita loquar, ejus conjunctionis, quam libido voluptatis efficit. Quin et genus quoddam fascinationis eruditissimi quidam viri esse putant, que ipso intuitu animam conficiat, et tabem furiosæ amoris immittat. Oculi enim amantium spiritu quodam igneo et radioso complectitur, qui cum tenui vapere delatus ferit primum oculos, subit deinde subtiliter usque ad cor, et illa ciet cupidinis miracula, de quibus cogitantes stupemus.

Hinc Zaleucus multi, ut acerrimo iudicio præditum et intelligentem, suis laudibus et honorato præconio in oculum extulerunt, quòd adulteris lumina fruenda lege sancivit, quòd oculos esse videret luxuria fontis et abominandi flagitii, quo alienus lectulus indignè violatur, proindeque penas ab illis peti oportere. Id verò si cui forte incredibile videretur, oculos negaret esse lenones humane voluptatis et nequitie detestanda; is, si mentem in veterum seculorum ætates memoriæque intendat, videbit sanè

multos qui non alio quàm oculorum telo primum vulnus pudicitie imposuerint, alios offenderint, conscientiam suam laecerint. Quid enim aliud præcipit egit Davidem, à quo sanctum et Prophetam, et à pudoris et gratie possessione deiecit? Res tota prolata in sacris monumentis. Cum somno meridiano se molliùs recreasset, surrexit è lectulo regio, captare liberiore aum voluit, deambulavit in solario domus regie, unde liber in omnem viciniam prospectus fuit; circumegit curiosos oculos, *viditque mulierem ex adverso*, 2 Reg. 11, 2; ejus forma et eximia pulchritudo ad omnem venustatem excellisse dicitur, sic ut nulla videretur esse posse ornatio: vidit, et subito à formoso illo spectaculo radius, et cum radio fulgur, et in fulgure vibrans ignis amoris interiora depascens, unde illa consecuta sunt que cum legimus, vel audivimus, incredibili miseratione commovetur. Dens bone! Quænam hæc mutatio est? Quod fredam et luctuosam illam cladem in beatissimi viri mentem inexit, que deinde tot lamenta, cinerem, et cilicium et perennes fontes lacrymarum exivit? Magnus ille Messias pater, ille à Deo coronatus et vaticinio pollens, in cuius puro et niveo pectore ut in opportuno diversorio sanctus Spiritus domicilium posuerat, unde velut è tripode loquebatur; ille præco mirabilis atque pector Evangelii futuri et Ecclesie olim triumphantis, ejus omnia arcana cognovit; ille divinitus amplissimo dominatu fruens, cæli donis cumulatus, sapientia illustris, domus Sæulis et gentium barbararum victor, cui ad copulum humane felicitatis nihil admodum deesse videbatur, uno intuitu fuit stratus et abjectus, è puro inecatus, è nitido maculosus, ex innocente reus, è victore captivus, è libero servus libidinis, è vidente cæcus, è Dei amico hostis, ex opulento spoliatus et miser exasit. Ita elegantior Cresollus noster, Mystagogi lib. 4, cap. 10, ubi amplè et adhuc fusiùs, Anthologie cap. 11, sect. 6, hoc argumentum prosequitur.

Incredibile sanè dictu est, quam prompta subitaque sit oculorum actio, quamque faciliè possint in labem et impudicitiam incurere: quam ut penitus caverebatur Jobus, hæc sibi rigidissimam continentie legem indixit, ne cogitaret quidem de virgine: quod ut à se impetraret? *Peperit*, inquit, *foetus cum oculis meis*. Quem locum B. Laurentius Justinianus, lib. de Perfectionis gradibus, cap. 4, sic illustrat: *Intelligebat quippe homo sanctus sapientia et virtutibus plenus impudici aspectum oculi noxiis cogitationibus per maculare, et delectatione in se, atque seipsum ad peccati consensum impellere: quomodo enim ut mala hæc omnia superaret resistendo, virtutis censurâ ac etiam divini timoris studio corporalium luminum proccaciam coerceret, que semper viget, frequenter etiam affectum continentium virorum exerit, et in impudicitiam præcipitum trahit. Membrum est oculis lubricum, instabile, semper nova inspicere cupiens, et inspecta repetere: hinc illicque reflectitur, curiositatem suam implere volens nec valens; vocantis animi sibi connecti ignaviam, atque in propulsum ætates memoriæque intendat. Videbit sanè*

277

COMMENTARIUM. CAPUT XXXI.

278

